

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОКРАЩЕННЯ

К.Т.Н. Ратушняк О.Г., Хоменко Н.О.

Вінницький національний технічний університет

Анотація. Проаналізовано сучасний стан інноваційної діяльності машинобудівної галузі України. Запропоновано ряд заходів державного регулювання інноваційної діяльності підприємств машинобудівного комплексу, які дозволять підвищити їх інноваційну активність. При органах місцевого самоврядування запропоновано створити структурний підрозділ – корпоративного інноваційного менеджменту.

Annotation The modern state of innovative activity of Ukraine machine-building industry is analysed . A number of measures of governmental control of innovative activity of enterprises in machine-building complex, which will allow to promote their innovative activity, is offered. It is suggested creating structural department of corporative innovative management on the basis of local self-governmental bodies.

Ключові слова: інноваційна діяльність, машинобудівні підприємства, державне регулювання, корпоративний інноваційний менеджмент.

Key words: innovative activity, machine-building enterprises, governmental control, corporative innovative management.

Актуальність проблеми та її зв'язок з важливими науково-практичними завданнями. Інноваційна діяльність відіграє важливу роль в конкурентоспроможності товарів машинобудівних підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Так, у США на частку машинобудування припадає до 10% ВВП, 45% зайнятих та майже 40% основного капіталу [1]. В Україні ці показники є набагато нижчими. За останні роки частка наукомісткої продукції, що випускається із використанням передових технологій, знизилася

майже вдвічі [2]. Причиною є низька інноваційна активність вітчизняних товаровиробників машинобудівного комплексу.

Аналіз останніх наукових досліджень та визначення питань, що не вирішені. Проблеми управління інноваційною діяльністю на підприємствах машинобудівного комплексу України дослідили у своїх працях такі вітчизняні вчені, як: А. Гальчинський, В. Геєць, В. Семиноженко, М. Пашута, А. Антонюк, В. Савчук, Н. Гончарова, Д. Малащук, В. Новицький, Л. Федулова, С. Ільяшенко, О. Товстопиженко, С. Брус та багато інших. Разом з тим, залишаються не вирішеними питання державної підтримки впровадження інноваційних проєктів на підприємствах машинобудівної галузі.

Метою статті є аналіз основних тенденцій та перспектив розвитку інноваційної діяльності підприємств машинобудівної галузі України та розробка рекомендацій щодо державного регулювання впровадження інноваційних проєктів, які дозволять збільшати внутрішній попит на машинобудівну продукцію.

Викладення основного матеріалу. Машинобудівна галузь є однією з найпотужніших галузей економіки. Так, в економічно розвинених країнах на частку продукції машинобудування в загальному обсязі промислового виробництва припадає від 30 до 50% загального обсягу промислової продукції. Наприклад, в Німеччині – 53,6%, Японії – 51,5%, Англії - 39,6%, Італії - 36,4%, Китаї – 35,2%. Це забезпечує технічне переозброєння всієї промисловості кожні 8 – 10 років. При цьому частка продукції машинобудування у ВВП країн Євросоюзу становить 36 – 45%, США – 10%, Росії – 18% [3]. Що ж до України, то після розпаду СРСР машинобудування переживало глибоку економічну кризу, що зумовлена розривом машинобудівного комплексу і втратою конкурентних позицій на внутрішньому і зовнішньому ринках. В період з 2000 р. по 2007р. в машинобудівному комплексі спостерігалась стійка тенденція до зростання обсягів виробництва. Але вже в 2008-2009 р. частка машинобудівної продукції почала скорочуватися (рис. 1), відповідно зменшилися обсяги реалізації продукції машинобудування (109273,7 млн. грн. в 2008р. та 74240,7 млн. грн. в 2009р.) [2]. Інноваційна активність галузі відповідно має аналогічну тенденцію.

Існує ряд проблем, які зумовлюють невисоку інноваційну активність підприємств машинобудівної галузі. Однією з них є низький внутрішній платоспроможний попит, на який впливають такі фактори, як

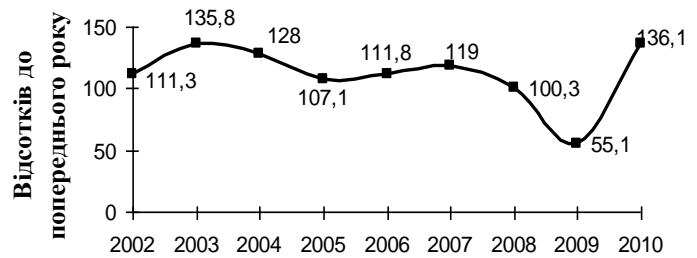

Рисунок 1 – Індекси продукції машинобудування за 2002-2010 рр.

неконкурентоспроможність машинобудівних підприємств, зумовлена низькою якістю великої кількості продукції, її недостатніми технологічними та економічними властивостями для задоволення потреб споживачів [2]. Про те, що вітчизняні товаровиробники втратили конкурентоспроможність не лише на зовнішніх, а й на внутрішніх ринках, говорять невтішні тенденції експорту-імпорту продукції машинобудівних підприємств. Так, в 2007-2010 рр. обсяг імпорту машинобудівної продукції стабільно перевищує експорт. У 2007 р. імпорт перевищив експорт у 2,3 рази, у 2008 р. - 2,1 рази, в 2009 р. цей показник знизився до 1,2 рази. За даними січня-листопада 2010 року імпорт машинобудівної продукції перевищує експорт в 1,4 рази [2].

Недостатня результативність інноваційної діяльності вітчизняних машинобудівних підприємств найбільшою мірою залежить від нестачі фінансових ресурсів на проведення НДДКР. Державне фінансування інновацій скоротилося з 2,81% від загальної суми витрат за всіма джерелами фінансування в 2008 р. до 1,59 % в 2009 р. [2].

Проблемою залишається і відсутність достатнього обсягу інвестиційних ресурсів, необхідних для виведення машинобудівної галузі на шлях інноваційно-конкурентного розвитку. Відсутність стабільного надходження чистого прибутку є основною причиною, яка впливає на активне інвестування галузі, яке переважно здійснюється за рахунок власних коштів (у 2009р. – 65,03%, проте за оцінкою експертів зменшиться до 46% у 2012р. і 37% у 2017р.) [4]. Однією з причин нестачі власних фінансових ресурсів у машинобудівних підприємств є велике податкове навантаження, яке стримує розвиток інноваційної та інших видів діяльності.

Єдиним способом вирішення проблеми фінансування інновацій залишається залучення коштів від іноземних інвесторів. Проте статистичні дані невтішні: у 2010 р. за січень-вересень від іноземних інвесторів надійшло коштів на суму 2430,4 млн. грн. (за відповідні періоди 2009 р. – 4128,8 млн. грн., 2008 р. – 4473,1 млн. грн.)[2].

Для вирішення проблем, які виникли при розвитку інноваційної діяльності машинобудівної галузі, дозволяють запропонувати ряд заходів у певних сферах державної політики, які сприятимуть збільшенню кількості інноваційно активних підприємств, забезпеченню їх фінансової стабільності та необхідного рівня конкурентних переваг як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках (рис. 2).

Рисунок 2 – Державні заходи активізації інноваційної діяльності машинобудівних підприємств

Затяжна криза, яка сьогодні існує в інвестиційній сфері економіки країни, перешкоджає промисловим підприємствам реалізовувати інноваційні проекти. Без суттєвого покращення інвестиційного клімату активізація інноваційної діяльності машинобудівних підприємств, а разом з тим – перехід економіки на інноваційну модель, є неможливою. Крім того, необхідно забезпечити державне замовлення на інноваційну продукцію, а також застосовувати практику прямого державного фінансування інноваційних інвестицій в рамках реалізації програм модернізації промисловості.

Запропоновані заходи щодо покращення інноваційної діяльності машинобудівних підприємств повинні контролюватись на регіональному та місцевому рівнях.

Для цього при органах місцевого самоврядування доцільно створити структурний підрозділ – корпоративного інноваційного менеджменту (KIM), який би займався впровадженням інноваційних проектів на підприємствах машинобудівної галузі [5, 6]. Структурна модель системи KIM наведена на рис. 3.

До основних функцій KIM входять відбір інноваційних проектів для фінансування; обґрунтування оціночного висновку проекту; оперативний контроль і моніторинг.

Переваги впровадження системи KIM:

- надання споживачам гарантій;
- задоволення інвесторів і розширення доступу до грошових капіталів;
- виявлення потенціалів зниження витрат;
- сприяння отриманню дозволу та повноважень щодо впровадження інноваційних проектів;
- поліпшення зв'язків між державними органами та промисловістю;
- підвищення мотивації співробітників до інноваційної діяльності.

Підрозділ KIM допоможе забезпечити активізацію інноваційної діяльності з боку приватних інвесторів та залучення бюджетних коштів для фінансування інноваційних проектів підприємств машинобудівної галузі, надати інвесторам гарантії прибутковості проекту та проконтролювати його реалізацію.

Рисунок 3 – Структурна модель етапів формування рішень системи КІМ

Висновки. Можливими шляхами вирішення проблем інноваційної діяльності машинобудівних підприємств є одночасне державне регулювання в сферах інноваційної, податкової та експортно-імпоротної політики, а також проведення державою заходів та дій, які збільшать внутрішній платоспроможний попит та виведуть машинобудівну продукцію на конкурентоспроможний рівень.

Для контролю заходів щодо покращення інноваційної діяльності підприємств машинобудівного комплексу запропоновано створити підрозділ корпоративного інноваційного менеджменту, який би займався питаннями впровадження і активізації інноваційного розвитку підприємств.

Список використаних джерел.

1. Голляк Ю. Б. Інноваційні перетворення української економіки в контексті міжнародної конкуренції / Ю. Б. Голляк. - Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №7(61).
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. : – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Мойсеєнко Т. Є. Ефективність інноваційної діяльності машинобудівних підприємств України / Т. Є. Мойсеєнко. - Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. – 2009. - №4 (20).
4. Якубовський М. Концептуальні основи стратегії розвитку промисловості України на період до 2017 року / М. Якубовський, В. Новицький, Ю. Кіндзерський // Економіка України. – 2007. – №11. – С.4–21.
5. Ратушняк О. Г. Управління змістом інноваційних проектів термомодернізації будівель: монографія / О. Г. Ратушняк. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 128 с.
6. Ратушняк О. Г. Оцінка інноваційної діяльності машинобудівних підприємств / О. Г. Ратушняк, Н. О. Хоменко // Економіка: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць. – Випуск 259 : В 7 т. – Т. VII. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2010. – С.1777-1781.